List 8.

NOVICE

Tečaj XXXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. februarija 1875.

Obseg: Slovenci, ne hodite v Ameriko! — idite v Slavonijo! — Beseda našim kmetovalcem o lanoreji. — Stelja in gnoj. (Dalje.) — Postava o obrambi poljščine. (Dalje.) — Mrvice slovniške in slovarške. — Nove knjige. (Konec.) — Pred 27 leti! — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Slovenci, ne hodite v Ameriko! — idite v Slavonijo!

Od visoko spoštovanega rodoljuba iz Zagreba nam je došlo poročilo, da je v Požeški županiji oddati zemljišč za 200 naselbin, in to pod takimi pogoji, po katerih tudi malo premožni kmetovalec pridobi posestvo, ki njega in družino njegovo lahko preredi.

V dolžnost si štejemo to razglasiti našim Kranjcem in Slovencem takim sploh, ki le težko životarijo v domovini svoji in zategadel jo zapuščajo, pa večidel v neznani svet — v Ameriko — romajo, kjer je res marsikdo srečo našel, večidel pa so v še večo nesrečo zagazili, kakor so domá živeli.

Slavonija je nam sosedna dežela; ondi biva narod slovanski in jezik govorí, ki je z našim jezikom slovenskim v najbližji žlahti. Kraj, kjer si svojo novo domovino dobiti in z rodovino svojo naseliti morejo, je zdrav in rodoviten; Požeška županija ni močvirna in nezdrava, ampak je bregovita in plodna; tukaj se Slovenci lahko vdomačijo in aklimatizirajo; trg Pakrac, ki je blizo teh naselbin, ima sejme, kjer kmetovalec svoje pridelke lahko prodá in si nakupi, česar za dom svoj potrebuje.

Ti kraji spadajo pod faro Gaj, kjer župnik (fajmošter) stanuje; tudi ima vsaka naselbina šolsko hišo.

Zdaj pa še nekaj. V Sisek se od nas za majhni denar pride po železnici, od Siska pa ni daleč do teh krajev, ki se ponujajo za naselitev. Tako je tedaj vsakemu lahko mogoče, da gré sam ogledat prihodnji svoj dom in da po takem ne kupi mačka v žaklji.

Naj zdaj povemo poglavitne pogoje, pod katerimi se kupi svet za naselbino.

Navadno se prodá za eno naselitev 8 oralov zemlje in sicer 1 oralo za napravo hiše, 5 oralov skupaj za njive, 2 orala pa za pašnik in gozd. Od imenovanih 5 oralov, na katerih se polje napraviti dá, je še marsikak kos z lesom zaraščen, ki, če ga lastnik izruje, njemu ostane, — kdor pa več kakor 8 oralov zemlje kupiti želí, je tudi dobí. Cena enega orala je na 40 gld. odločena, pa to je najviša cena, in mogoče je, oral tudi po nekoliko niži ceni dobiti.

Kdor tako zemljišče kupi, mora 100 gold. koj plačati, ostanek pa se poplačuje vsako leto s 40 gold. pri grajščini Pakraški, tako, da za dolg, dokler ni poplačan, odrajtuje po 6 gold. od 100 obresti (činža).

Lastnik kupljene zemlje ima pravico, da les, ki ga potrebuje za zidanje svojega poslopja, si vzame od iztrebljenega gozda na svojem zemljišču ali pa iz skupnih gozdov brezplačno.

Z vsakim naselnikom se posebno kupno pismo naredí in dolg, dokler ni poplačan, v zemljiško knjigo vpiše (intabulira).

S prodano zemljo se pa ob enem ne prodá tudi pravica za krčmo sama po sebi.

Grajščina Pakraška prodá taka zemljišča vseh bremen prosta, tako, da se kupcu ne zdaj ne v prihodnje ni bati nobenih pravd.

Po razpisu kraljeve deželne vlade od 8. oktobra 1868, št. 12.525/1401, vživajo kupci imenovanih zemljišč sledeče dobrote: 1) od hiš na teh zemljiščih napravljenih ni do 30. oktobra 1882 nobenega davka plačati; 2) tudi so lastniki pridobitnega davka od svojega rokodelstva ali obrtnijstva do 30. oktobra 1882 prosti.

Kupec ima dolžnost, kolek (štempelj) za kupno pismo in stroške prepisa na svoje imé plačati; zemljiški davek pa začne ob nastopu svojega posestva plačevati.

Že meseca malega travna (aprila) letošnjega leta je mogoče taka posestva nastopiti; po takem je lastniku mogoče že spomladi obdelati zemljišča po svoji volji in za hišo potrebni les si pripraviti; koristno bi tedaj bilo, da vsak naselnik seboj pripelje kmetijsko in hišno orodje; goveje živine pa ni treba seboj voziti, ker si je bo tukaj lahko cenejše kupil. Ker pa zarad lege teh zemljišč ni bilo mogoče jim tudi senožet dodati, je grajščina za to potrebo s tem skrbela, da si naselniki na grajščinskih senožetih polovico sená, ki ga potrebujejo, sami nakosijo.

Kdor o tej zadevi morebiti še kaj več vedeti hoče, ali kdor gré imenovana zemljišča sam ogledat, naj se obrne do gosp. Ljudevika Stein-a, grajščinskega direktorja v Pakracu v Slavoniji.

Beseda našim kmetovalcem o lanoreji!

Naši gospodarji sploh jako cenijo in vvažujejo pridelovanje predivskih rastlin, posebno lanú. Odkar smo po prizadevah kmetijske družbe začeli sejati rusko lanéno seme, katero se pri nas jako dobro ponaša, in ko smo poskušali in se prepričali, da je mogoče tudi pri nas pridelati enako blago, kakor po drugih deželah, kjer je predivstvo na visoki stopinji, je pridelovanje lanú in prediva postalo še važnejše za naše kraje. Ako hočemo, da bi predivstvo zadobilo pri nas ono gospo-

darsko učenost, katero ima posebno po severnih deželah, moramo skrbeti in delovati sosebno v dveh ozirih: prvič, da bomo pridelovali obilno in dobrega surovega pridelka, s tem, da bomo zemljo za lan dobro in umno obdelovali in pripravljali, ter seme prav sejali; drugič pa, da bomo napravili v večih predivskih okrajih izdelovalnice, da bomo iz surovega lanú napravljali na strojih tudi izvrstno predivo in tako svoj pridelek brez posebnih težav in sitnosti lahko izdelali in v denar spravili.

Ker se približuje čas setve, želimo naše kmetovalce nekoliko opozoriti in v kratkih črticah opomniti, kako naj bi ravnali pri setvi lanú, da bodo ravnali prav in pridelali lep pridelek.

Lan ljubi vlažno podnebje in tak kraj, ki je zavarovan pred ostrimi in mrzlimi vetrovi. Dopadajo mu kraji blizo gozdov, pa tudi blizo velikih vod, ob jezerih in pri morju, kjer je povsod zrak bolj vlažen in gorak. Globoka, močna, malo ilovnata zemlja s korenino, peskom ali glino mešana, da je rahla, je za lan najugodnejša. Težka ilovica, suh pesek ali prod, pusta apnena ali pa kisla šotnata zemlja ni za lan. Tako tudi močvirna zemlja lanu ne ugaja. Zemlja mora biti taka, da se dá globoko obdelovati, ker lan potrebuje globoko obdelane, rahle in gnojne zemlje. Če zemlja ni globoko obdelana in rahla, ne morejo korenine daleč v tla si živeža iskaje, in ker jim manjka živeža, tudi steblo ne more vspešno rasti in ostane kratko.

Zemlja mora biti gnojna, toda lanu se ravno pred setvijo ne sme gnojiti s presnim živinskim gnojem, marveč treba ga sejati na tako zemljo, ki ima staro gnojno moč in je bila prejšnjemu sadežu pognojena. Ako bi bila zemlja za lan namenjena vsakako prepusta in bi bilo treba jo gnojiti, se mora gnojiti s prav podelanim gnojem in pa gnoj prejšnjo jesen podorati, da čez zimo že razpade in se bolj z zemljo zmeša.

Po drugih deželah, posebno v Belgiji, gnojé lanu z gnojnico, katero konec zime, nekaj časa pred setvijo polijejo po njivi. Gnojnica je za gnojenje, posebno za lan jako dobra, boljša kot trd gnoj. Surov gnoj lanu še škoduje, ako bi se mu pognojilo pred setvijo, zato ker rastline premočno žene, da bokotno rastejo, pri tem pa nimajo časa, si pravega živeža poiskati in se vtrditi, zato ostanejo bolj hodne in vodene, in niso čvrste in močne. Gnojnica pa razvija svojo moč v zemlji bolj rahlo in primerno, kar je za lan veliko koristniše.

Njivo, na katero se misli lan sejati, je treba še prejšnjo jesen preorati in v brazdah čez zimo pustiti, da zemlja razmrzne, se na zraku razkroji in redilnih tvarin navzame.

Kdor tega jeseni ni storil, zamore to tudi še pozimi storiti, ako vreme pripusti. Zgodaj spomladi, kakor hitro se dá, se njiva z brano dobro povleče, da se prst zdrobi in poravná. Zdaj je brana glavna stvar vsega obdelovanja. Njiva se mora tako dolgo z brano obdelovati in povleči, in če se vse na enkrat ne dá storiti, je treba tolikokrat ponavljati, dokler ni popolnoma gladka in prst popolnoma drobna, brez kep. Če zemlja ni premokra, je dobro njivo po vsaki vlaki z valjem povaljati, da se prst bolj zdrobi in poleže.

Prav pred setvijo se njiva še enkrat plitvo preorje, da se zemlja obrne in da pride seme v vlažno prst. Potem se z brano čedno povleče in sicer tako dolgo, da je prst popolnoma zdrobljena, da je njiva gladka, kot greda v vrtu. Zdaj se seme vseje, kar je moč enakomerno. Nekateri sejejo lanéno seme prvič podolgem in potem še počez, da se bolj enako naseje. Ko je lan vsejan, se z lahko brano čedno zavleče, da se seme zakrije. Pregloboko se seme ne sme zagrniti, en palec globoko je ravno prav. Ko je to storjeno, se z lahkim valjem povalja, da se zemlja pogladi in prst okoli semena pritisne. Če je zemlja mokra, da se sprijemlje, se ne more valjati, pa tudi takrat ne, če bi se bilo kmalu dežja nadjati. (Kon. prih.)

Stelja in gnoj.

(Dalje.)

§. 4. *Gnojenje travnikov.*

Zelišča po travnikih, kakor vse druge rastline, srčejo živež iz zemlje po koreninah, zlasti večidel pepelnatega živeža in gnjilca imajo iz zemlje. Zato se mora na to gledati, da gnojenje res do korenin pride. To se doseže z gnojem, ki je droben in se lahko razdelí v male drobce, da dež njegove živežne delce lahko razreši in pod zemljo spravi. Nerazrešljivi ostanki pa se morajo naglo v prst spremeniti in se pri vrhu korenin s prstjo zedinijo. Iz tega je samo po sebi očitno, kateri gnoj da je najboljši in najbolj naraven za travnike, namreč vsi odpadki ali otrebki od živine, trdi in tekoči. Tako je od začetka sveta živina sama gnojila travnike, odkar so bili pašniki in živali, ki so se po njih pasle. Že davno je znano, da koščena moka, pepel, gvano, travnike prav hitro in koristno ugnojé. To pa ravno zato, ker te rečí so gnojníne (gnojne tvarine), ki rade v male drobce razpadejo in se lahko razrešijo. Travniki tedaj za gnojenje potrebujejo le samo golega živalskega gnoja, brez stelje vmes. Ob kratkem rečeno: Ne rezí, ne betve stelje ni treba za gnojenje travnikov. Resnica teh besed se toliko očitniše razodeva, kolikor više iz gorke globočine na mrzlejše greš. Kolikor na mrzlejšem in višem kraju so planinski pašniki, toliko manj jim koristi navadna stelja, in še najmanj navadna gozdna stelja, ki je naravnost škodljiva.

§. 5. *Gnojenje njiv.*

Za njive mora biti gost, čvrst gnoj. V tem gnoju bodi obilno stelje, pa ni treba, da bi bila prav drobna. Za težko ilovnato zemljo sme biti tudi prav robata in dolga. V taki zemlji je prvo, kar ima stelja storiti, razrahljanje zemlje; drugo pa, da pomnoži prst in gnojivnost, ali da zmnoží zemlji rodivno moč. Ne strohní pa v zemlji vsaka stelja z enako lahkoto; in kar ne gnjije, tudi ne more zemlje rahljati in še manj jo gnojiti.

Navadno je bolje, da se gnoj pod zemljo spravi, ko je mašoben in présen (kmalu po izkidanji) kakor pa če je prestar, sprhnjen in izprán. Gnoj naj gnjije v zemlji, ne pa zunaj. Zakaj trohnjenje naredí gorkoto; glavna reč pa je množina ogline kisline, katera ima to lastnost, da rastlinski živež v zemlji močno topí in na vse straní delí. Tudi rahljanje zemlje se bolje godí s presnim (ravno izkidanim) gnojem, ker z gnijenjem se razrešuje.

§. 6. *Poljsko kolobarstvo ali spreminjava.*

Marsikatere njive se dajo le težko in s stroški zopet v travnike spremeniti, to je, s tem, da se obsejejo s travnimi semeni. Druge njive pa se kmalu in same od sebe zopet s travo obrastejo, posebno v kremenatih hribih. Poprejšnjega plemena polja naj bi se ne predelovala lahko v njive; naj bo travnik, kar ima za travnik boljše lastnosti. Le če kaže poseben dobiček, se utegne preorati. Pri zemlji druge vrste pa, namreč, kjer se trava rada zaredí, se je spoznalo, da sčasoma rast trave pešá, in potrebno je toraj čez delj časa, da se preorje. To ima svoj dober vzrok. Gnoj na travnikih ne more nikoli prav globoko v zemljo seči; komaj pride do globokejih travnih korenin. Globokejše

korenine tedaj srčejo živež iz spodnje zemlje, dokler ga kaj tam dobivajo; zato je rast toliko časa veliko obilniša. Brž pa, ko je v globočini živeža le malo več najti, mora tudi rast trave pičla prihajati. Preoravanje ali prekopavanje rahlja in preveje zemljo, gnoj pride v globočino, in ravno tukaj čvrst gnoj in obilna stelja kaj dobro pomagata, da naslednjič trava prav obilno in bogato raste. Take preorane njive so zlasti dobre za lán ter se pridela navadno prav lepega prediva.

§. 7. *Živa prst ali gnjilovica.*

Živa prst (gnjilovica, humus) je tista črno rujavkasta puhlica prstí, ki je skor kakor prav droben nosljavni tobak. Naredí se iz segnjitih rastlin. Tako gnjilovico dobiš v votlih drevesih. Tudi stelja ima ta namen, da s svojim gnjijenjem in trohnenjem dela in množí gnjilovico. Ravno to tedaj polje, ki ni imelo gnjilovice, zopet naredí rodovitno. Gnjilovica rahljá zemljo in jo dela bolj lahko. S tem pa, da polagoma trohní, opravlja dvojno službo. S trohnenjem se napravlja v zemlji oglena kislina, ki rastlinski živež mečí in topí. Dela se tudi nekoliko solitarja iz zračnih drobcev, in s tem privabi rastlinam več gnjilca, ki je za rast potreben. Obilno stelje tedaj je neogibljiva potreba za vse njive, katere nimajo obilno gnjilovice.

(Dalje prihodnjič.)

Nove postave.

Postava o obrambi poljščine,

veljavna za Kranjsko deželo.

I. O poljščini in o poljskih okvarbah (škodah).

(Dalje.)

II. Kazenska določila.

§. 13. Poljske okvarbe kazen je 1 do 40 gold. globe ali 6 ur do 8 dni zapora.

A to določilo ima vendar izimke, zaznamenane v naslednjih dveh §§., v 14. in 15.

§. 14. Prestopek tistih ukazov in prepovedi, kar jih je v §§. 4—11 živini branéčih kvaro delati, naj se praviloma oglobí (kaznuje v novcih) po tem odmerilu:

od konja, mezga ali osla je globe po 1 gold. — kr.
od goveda po . . . . . — „ 50 „
od prasca po . . . . . — „ 30 „
od koze po . . . . . — „ 30 „
od ovce po . . . . . — „ 20 „
od gosí po . . . . . — „ 10 „
od druge kuretine po . . . . . — „ 5 „

Ta kazen bodi dvojna, ako se živina zaradi paše nalašč žene na tuja tla, ali če je prestopek bil po noči. (§. 7.)

Dvojna bodi kazen tudi tedaj, kedar se prestopek zgodi na obdelanih njivah, vrtih, vinogradih, na mokrih ali vgréznih travnikih ali na takih zemljiščih, ki jih ograje, prepovedne deske ali drugačna v tistem kraji navadna svarila zaznamenavajo, da so zaprta.

Za prestopek v §. 3 za a) in b), če se je storil tako, da se je brez pravice hodilo ali ležalo, naj vsak človek trpí po 50 kr. globe; a če se je brez pravice jezdilo ali vozilo, tedaj bodi po goldinarji od jezdnega ali vpreznega živinčeta globe; v §. 3. za f) omenjeno okvarílo dreves ali koristnega grmovja na deblu se kaznuje tako, da je po dva goldinarja globe od vsacega drevesa ali grma; kedar se osmuka listovje ter odlomijo ali kako drugače okvarijo veje, mladike, cvetje ali sadje, naj se dá po goldinarji od vsacega drevesa ali grma; ako se izdere lesén kol, bodi po goldinarji od kola.

Kedar so posebnega ozira vredne razmere, tedaj se utegne vsaka globa posebe tudi manjša prisoditi, a nikoli je ne bodi pod polovico zakonítega odmeríla.

Vseh posameznih glob vkupaj ne sme za ist kazenski pregrešek biti nikoli nad 40 gold.

§. 15. Ako poljsko okvarbo načinijo otroci, posli ali pastirji, ker se jim naročilo ni dovolj dopovedalo ali ker niso bili zmožni tega naročila redno opraviti, naj naročnika, brez kacega razločka, ali so imenovane osobe prišle pod kazensko postopanje ali ne, zadene do 10 gld. globe, ker je dolžno skrb opustil.

To določílo naj posebno veljá tudi tedaj, kedar se pastirjem ni bilo na tanko povedalo, kod so meje pašnega okoliša.

A globa, katera zadene naročnika, ne sme preseči tiste globe, kar je postavljene na sam prestopek, ki so ga storile poprej imenovane osobe.

Za storjeno kvaro je naročnik porok po meri §. 1315 v obč. drž. zakoniku.

§. 16. Kdor načini poljsko okvarbo, tacega ne zadene samo zaslužena kazen, nego dolžen je vselej tudi kvaro povrniti.

Za poljske okvarbe, katere je storilo več ljudi skupej, je za storjeno kvaro vsak posebe porok po meri §§. 1301 in 1302 v obč. drž. zakoniku.

(Dalje prihodnjič.)

Slovstvene stvari.

Mrvice slovniške in slovarske.

I.

Pravila, o katerih me je misel tu spregovoriti, res so znana in po slovnici dognana; vendar je nekaj pisateljev, ki se jih dobro ne zavedajo, zato ne bode odveč, če se tu povzamejo.

Deležnike ima slovenščina dvovrstne, namreč prislovne in pridevne; prvi imajo svojstvo prislovov (adverb.) ter se ne sklanjajo; drugi so podobni pridevnikom (adjectiv.), sklanjajo se torej ter vjemljejo z dotičnimi samostavniki.

Deležniki zdanjega časa delajo se samo iz nedovršnih glagolov, kakor je sploh znano, ter se oboji končujejo na —*oč* ali —*eč*.

Nekateri glagoli pa, — ne vsi,*) nego manjšina, — imajo poleg te še drugo bolj prisekano obliko prislovnih deležnikov, namreč na —*é*, ali na —*áje*, ki hrvatsko-srbskemu jeziku več ni znana; na pr. gredóč, stojéč, letajóč, kraljujóč, in pa: gredé, stojé, letáje. Gledé na obliko —*aje* je vredno opomniti, da se ona prilega samo nedovršnim glagolom polnoglasne sprege iz V. vrste, in da je napačno pisati: držaje, pisaje, klicaje, pa tudi: omahovaje (namesto: držeč, pišoč, kličoč, omahujoč). Glagoli VI. vrste na —*ovati* imeli bi sicer po vzoru nekaterih slovanskih jezikov obliko —uje, torej: omahuje (ne: omahujé, ker náglas ni na tem zlogu), ki je pa nam Slovencem, sodim jez, čisto nesprejetna, kakor se je ogibljejo i Čehi, ker se z ničemer ne loči od 3. osebe edninske.

Deležniki preteklega časa imajo zdaj samo eno obliko na —ši ali —vši. Toliko, kar se tiče oblike. — A čemu so deležniki? Oni služijo v okrajševanje govora.

a) S pomočjo prislovnih deležnikov dasta se namreč dva z vezniki: in, a, ker, ko itd. zvezana

*) Kdor drugače učí, silo dela jeziku. Še Bog, da bi se oblika —oč sploh ohranila, respective ljudskemu razumu prikupila!

*

stavka, če imata oba en subjekt,*) v en sam stavek skrčiti. Na pr.: Grem in jem = Gredé jem ali pa: gredoč jem (in takó tudi v množnem številu: gredoč jemo in nikakor ne: gredoči jemo). In je poskočil, stal in hodil; in je šel z njima v tempelj, se je sprehajal, poskakoval in Boga hvalil (Dj. apost. III, 8, Ljublj. prev.) = In poskočivši, stal je in hodil, in vnide ž njima v tempelj, hodeč in poskakujoč in hvaleč Boga (Dunaj pr.). In ko je spoznala Petrov glas, od veselja ní odprla vrat = In spoznavši glas Petrov, od veselja ní odprla vrat.

b) Tudi s pridevnimi deležniki se dasta dva stavka v en stavek skrajšati, vendar samo tedaj, kedar gre za stransk stavek, ki se začenja z oziravnim zaimkom: kateri, ki, ali se vsaj dá zameniti s stavkom tako začetim. Na pr.: Ali poznaš ženo, ki nama naproti gré? = Ali poznaš ženo, nama naproti gredočo? Lovec je ustrelil srako, ki je (= ko je) zletela na javor = srako na javor zletevšo.

Vuk, ne dobivši primerov v narodu, ni si nič kaj upal sklanjati participov, ali v drugih omikanejših jezikih slovanskih je to prav navadno. Takó piše Puškin: Samaja smert, postigšaja ego posredi nerovnago boja (= katera ga je dohitela —), ne iméla dlja Gribojédova ničego užasnago (= strašnega).

Tako je po slovnici in zoper ta uk grešé nekateri, sklanjaje tudi prislovne deležnike, ko bi jih bilo puščati neizpremenjene.

Nekaj primerov iz knjig ali časnikov:

Bolgarska (čudska) četa je po svoji narodnosti v kratkem zginola med Slovani, prelevš*a* se v eden živelj, ne ostavivš*a* nikakšega sleda (pravilno: prelivši se, — ne ostavivši). — Bolgari so prisegali na goli meč, razsekavaj*oči* pri tem pse na dvoje (pravilno: razsekujoč, razsekavaje). Živeči se mesom svojih konj bili so vajeni jezdarji (pravilno: Živéč itd.). Ljudstvo se vzdignovše, pomorivše in izgnavše vse naselnike izvolilo si je mladega moža za vladarja (pravilno: Vzdignovši se ter pomorivši ali izgnavši vse naselnike, izvolilo si je ljudstvo —).

Vstopivš*a* zarohní najprvo na mano (pravilno: Vstopivši zarohní —).

Takó reče gospá, nekoliko barvo spremenivša (pravilno: barvo spremenivši). Te horde, podrobivš*e* Azijo, zavalile so se kot uničev*a*joči valovi v Evropo (pravilno: Te horde, podrobivši Azijo, zavalile so se kot uničujoči valovi v Evropo).

Nove knjige.

(Konec.)

Koliko vojakov in kakošnih junakov Slovakija daje Avstrijski armadi — pripoveduje pisatelj nadalje — to je zdatno dokazal Dalmatinski državni poslanec Wurm v državnem zboru; pisatelj le dostavlja to, da Slovakov več pride na bojišče nego vsih druzih narodov Ogerskih. Potem popisuje gosp. pl. Sasinek pridelke Slovaške dežele in nošo Slovakov in Slovakinj, v kateri pravi, da je tako lična, da utegne v izgled služiti Dunajskim modistinjam. Zanimivo je med drugim tudi to, da se je v narodni noši tudi ohranila slovanska belo-modro-rudeča barva, tako ko sneg bela srajca, rudeč jopič in modre (plave) hlače s kratko modro suknjo, ki jo nosijo mladi Slovaki, belo-lično vezano srajco, rudeč modrc in modro krilo pa dekleta.

Hiše, bolje v ravninah, so nelepe, tesne in nečedne, v goratih krajih brez dimnika in z majhnimi okenci.

Živež navadni Slovakov je ržen kruh, krompir, sočivje, kaša turšična, ajdova in prosena in mleko; v nedeljah in praznikih pride tudi meso na mizo. Ker je ovčje reje več, je ovčji sir, ovčje mleko in ovčje meso navadna hrana; vina in piva pije Slovak malo, žganja pa žalibog preveč, ki je prokleti strup tudi narodu Slovaškemu, kajti več vasi je brez cerkve in šole kakor brez žganjarij. Da bi se tej žganjarski kugi v okom prišlo, so rodoljubi osnovali bratovščino treznosti, v katero bilo je že v sami Trenčinjski županiji vpisanih čez 30.000 družbenikov, in poklicali so menihe Redemptoriste v misijon, ki pa ga je Ogerska vlada, zaslepljena od žganjarskih fabrikantov, prepovedala.

Narodne pesmi Slovakov so jako lepe, gibljejo se večidel v C mol glasih. Prestopek 6. zapovedi božje je pri mladenčih, dokler so doma, kaj redka prikazen; in če je dekle prestopilo to zapoved božjo, zgodilo se jej je to le, ko je v mestu služila. Ženitovanje traja pri bolj premožnih večidel po več dni.

Tako nam je rodoljubni pisatelj lepo pred oči postavil po rodu bratovski narod, ki je našemu slovenskemu v mnogo obzirih zeló podoben.

Politične stvari.

Pred 27 leti!

a) Zgodovinski pregled.

1848. leta je bila velika politična prekucija v Evropi, po kateri so tudi v našem cesarstvu padle spone absolutizma in je cesar Ferdinand tudi svojim deželam in narodom 15. marca onega leta ustavo (konstitucijo) podelil.

Slovenci na Kranjskem oklenili so se z dušo in s telesom ustavnih pravic; komaj je pripihljala spomladna sapica ustavnega življenja v mnogojezično Avstrijo, kar brž se je osnovalo v Ljubljani narodno društvo pod imenom „društvo slovensko“, ki je oktobra meseca leta 1848 se začasno prestrojilo v politično društvo, katerega §. 1 se je tako le glasil: „Namen slovenskega društva je omikavanje slovenskega jezika, povzdiga slovenske narodnosti v soglasni podlagi pod ustavno Avstrijsko cesarstvo, in tedaj varovanje pravic slovenskega naroda na postavni poti ustave, vsem Avtrijskim narodom podeljene.“

Že 29. marca 1848 l. so stopili rodoljubi Kranjski pred deželne stanove Kranjske s pismom, v katerem so jih pomočí prosili za ono, kar je dr. Jan. Bleiweis, kot govornik deputacije Kranjske, malo dni popred v cesarjevi hiši na Dunaji nepozabljivemu nadvojvodi Ivanu razodel kot želje naroda našega, namreč

„prvič: da se zagotovi in varuje narodnost Slovencem na Kranjskem, Primorskem, Štajarskem in Koroškem s tem, da skupaj imajo deželno vlado;

drugič: da se napravi več ljudskih šol; mladina podučuje v maternem (slovenskem) jeziku, učiteljem pa nakloni poštena plača, in da se ustanovijo učilnice za jezik slovenski in še druge slovanske jezike;

tretjič: da se narodu vse postave razglašajo v slovenskem jeziku;

četrtič: da se v cesarske uradnije dajo možje, ki popolnoma umejo jezik slovenski in narodu dopisujejo slovenski;

petič: da se poleg gimnazije v Ljubljani napravi realka in pa šola za kmetijstvo naši kmetiški mladini;

*) Napačno dela toraj slovenitelj štajarskega deželnega zakonika, ki deželne postave tako začenja: Privolivši deželni zbor ukazujem takó. Napačno je n. pr. Poklekniviši in pozdravivši ga (mi poslanci judovski), zadrl se je Kaligala na nas.

šestič: da se zniža zemljiščni davek, ki je na Kranjskem veliko prevelik gledé na druge dežele;

sedmič: desetina in tlaka naj se uravnate in tudi kmet naj je zastopan v deželnem zboru;

osmič: úpnice (kreditnice) naj se napravijo na pomoč kmetijstvu in obrtnijstvu.“

---

22. novembra 1848. leta je imelo „slovensko družtvo“ svoj prvi izvanredni občni zbor v deželni hiši (reduti), katerega se je udeležilo toliko naroda, da je bila velika dvorana čez in čez polna.

Dr. Jan. Bleiweis, družtva predsednik, je stopil na oder in navdušenim poslušalcem govoril tako-le:*)

„Naše družtvo, dragi moji! je déte novih časov, ktere so nam naš cesar z ustavo dali.

„Bodi svitloba vsim narodom avstrijanskim“ — so mili cesar Ferdinand 15. dan sušca tega leta rekli — in svitloba je bila! — Sonce nove sreče, sonce svobode je zasijalo narodam vsim. Zdaj, zdaj so dobile besede našiga Vodnika še le svoj pravi pomen — ne Napoleonu — našemu Ferdinandu veljajo besede:

Ferdinand reče: Ilirija vstan!
Vstaja — izdiha: Kdo kliče na dan?]

Ferdinand te kliče Slovenija! Ferdinand, naš mili cesar!

Spomlad svobode je pognala mnogo mnogo cvetlic, in novo življenje je začelo kliti po vsem Avstrijanskem.

Ena teh spomladanskih cvetlic je tudi naše slovensko družtvo. Nježna cvetlica je bila ob rojstvu, kakor vsaka šibka, mlada stvarica, goreče sprejeta od mnogih, — hudo sovražena od drugih. Pa zdrava korenina cvetlice se je branila nasprotnim viharjem, in je v mnogih težavah krepko življenje dognala do 6. rožnika pod perutami njene slovenske matere na Dunaji.

6. rožnika se je ustanovilo, kar je poprej le začasno (provizorno) bilo, in nova dôba se je začela, veselejša rast mlade cvetlice, ker se je od dne do dne več vertnarjev prikazalo, ki so začeli za domačo cvetlico skerbeti. Marsikter vihar je pa vender še čez-njo planil, marsikater sovražnik jo je hotel še poteptati — pa zastonj bilo je vse! Pod varstvom mnozih domorodcov, po celi Sloveniji razkropljenih, je poganjala zmirej krepkejši korenine — dokler je 10. in 15. dan oktobra očitni sad dozorila, ki je bil vsem domorodcem všeč, in nad kterim so že cló njeni sovražniki dopadajenje našli, — ta sad sta bila razglasa Slovencom ob času poslednjih Dunajskih prekucij.

Odsihmal je nastopilo slovensko družtvo tretjo dôbo, v kteri je odbor na svojo roko razširil namen družtvinih postav po potrebi sedanjiga časa, nadjajoč se, da boste danes poterdili, kar je odbor v prid domovine začasno sam sklenil.

Vse važniši dozdanje opravila slovenskiga družtva Vam bojo danes zvesto na znanje dane. De se odbor ni ne truda, ne protinstva bal, in de je bila njegova volja živa in goreča — zato Vam zastavim svojo vést. Če pa vsiga vender nismo storili, kar bi morebiti treba bilo, — in če je marsiktero delo tudi pomanjkljivo ostalo, nam ne boste za zló vzeli, ker veste, de vsak začetek je težaven.

Z veseljem bomo danes sprejeli Vaše opombe, Vaše svéte v prid naše mile domovine. Odkritoserčno govorite, prosimo Vas, česar želite — po domače, kakor zvesti prijatli se pomenimo, kaj bo še storiti, in kako naj se storí.

*) Ta govor, ki ga nahajamo v 1. zvezku „Letopisa slovenskega društva, je natisnen tako, kakor je natisnen v izvirniku, ki kaže, kako se je pred 27 leti pisalo. Vred.

Vse se giblje, vse živí zdej po slovanskih deželah, povsod slovanska reč veselo klije! Pa — veliko dela nas še čaka.

Ktere opravila pa nej nam bodo zdej nar perva, narimenitniše? Dovolite mi svoje misli v tem predmetu razodeti, in jih Vam v prevdark ponuditi.

Narprva, narsilniša potreba je omikanje našiga prostiga ljudstva, in vseh omikanih Slovencov narzvestejša skerb nej bo: prostemu, dolgo zanemarjenenimu ljudstvu iz tmin nevednosti na luč omikanosti pomagati.

„Tudi naroda otès je slavniga čina poslopje,
Srečno tesači tedaj, strežniki dvignite se!
Žile odpri globočine rudar, ozri se po zlatu,
Jekla ne zabi o tem, céne junaške je znak.
Scer pa izročimo vse Velkimu Mojstru višave?“

Ste slišali perviga slovenskiga pesnika besedo: „Tudi naroda otès je slavnega čina poslopje!“

Naše ljudstvo, kterimu čast in hvala gré, de si je v teku časov čisto pobožnost ohranilo, je dobriga serca in pa bistriga uma. De je pa v vednosti zaostalo, ni toliko ljudstvo krivo, kakor žalostni poprejšnji čas, ki mu je le malo pomočkov ponudil, de bi se bilo v mnogih vednostih izurilo. V njegovim maternim jeziku se je le malo pisalo, nemškiga jezika pa revčeki niso razumeli. Ali je tedaj moglo drugače biti? Molitevne in pobožne bukve in pa pesmi: to je bilo skorej vse slovstvo poprejšnjih časov. Bog nas obvari, da bi molitevne bukve zametovali, ktere so ljudstvu silno potrebne, — pa tudi ne, da bi slavnih pesniških del po vrednosti ne čislali, ki so prava omika slehernega jezika, — ali to je vse premalo za otès prostiga ljudstva! Kmetijska Kranjska družba pod predsedništvam grofa Vuka Lihtenberga, mnogo zasluženiga rodoljuba, s svojimi rodoljubnimi udi je bila perva, ki se je leta 1843 usmilila uboziga kmeta, de mu je začela izdajati „Novice“ in mnogo koristnih bukev v maternem jeziku ter mu luč mnogih vednost prižigati. Pa v 5 letih se ne dá popraviti, kar je bilo sto in sto let zamujeniga — in tako je stopilo naše prosto ljudstvo v sedanjo novo dobo, kakor okorno déte, ki pervikrat na noge stopi. Svoboda mu je bila oznanjena — al kako je večidel ljudstva svobodo razumel? „Zdej je vse dolj, zdej je vse frej“, se je slišalo krog in krog, in šuntarji in podpihovavci so imeli vernih poslušavcov dovelj! Hvala Bogu, de so naši kmetje prebrisane glave in da svojih ušes niso popolnoma zaperli podukam svojih duhovnih pastirjev in de so poslušali opomine časopisov, ki so jim odkritoserčno resnico razlagali. Tako jih je njih prirojeni razum, tako jih je njih poštenje obvarovalo, da zapeljivcam niso ga verjeli in da so si lepo imé mirnih deželanov ohranili tudi ob času nevarnih prekucij.

Njih volitve v Dunajski zbor pa so očitno pokazale, de jim je potrebne višji razsodbe manjkalo, zakaj volili so — kakor je znano — veči del take poslance, ki celó nobenega zapopadka nimajo o tem, kar se v ustavnim zboru govorí.

In vender jim tako napčnih volitev ne smemo preveč za zeló vzeti — volili so po svojih mislih, brez pomislika, da še celó za odpravo tlake in desetine njih poslanci ne bodo vedili nič veljavnega govoriti, in de v vseh druzih, za deželo imenitnih rečéh, cló nobeniga zapopadka nimajo.

Kaj da je narodnost — se takim poslancam še ne sanja ne, in vender so narodske pravice tako imenitne, in tudi nar manjšiga kmeta tako zadevajoče rečí, kakor desetína in tlaka.

Kmet je po ustavi, ki so nam jo Cesar dali, svoboden deržavljan postal, kakor mestnik v gosposki suk-

nji — in v srenjski napravi bo imel na svojim domu ravno toliko govoriti, kakor mestnik v mestu.

Nespametna misel je tedej, če kdo misli: za kmeta je matíka in kramp, ne pa branje in novice. To je bilo nekdej tako — in Bogú nej bo potoženo, de je bilo tako. Cesar pa so po ustavi tudi kmeta osvobodili — in če se hoče svobodni človek spodobno obnašati, mora omikan biti.

Lejte, dragi moji! opravíl na kupe! Svojim dragim bratam po kmetih moramo pomagati, de se bojo obnašali kot svobodni in pa razumni deržavljani.

Nar več jim bo že s tem pomagano, de njih materni jezik — jezik naše slovenske domovine — bo kraljeval po deželi, kakor se spodobi, — de ne bo več zaničevan pankert, ampak de bo pervak v šoli in v tacih kancelijah, ktere imajo z ljudstvam opraviti.

Šole, časopisi in bukve so trojni nar imenitniši pomočki v dosego visociga namena, narod naš tega podučiti, česar tako silno potrebuje.

Šole, prave slovenske šole, so nar imenitniši pomoč, — zakaj na mladost se mora vès naš up opirati. Od starejih ljudí ne moremo veliko pričakovati; starost ni rada pripravljena, se še kaj učiti. Vam tedej, ki imate s šolami po kmetih in po mestih opraviti, je tedej posebno prihodnji blagor domovíne izročen. Pomislite imenitni poklic! Storite, za Božjo voljo Vas prosim, svojo dolžnost v prid domovine, v kteri prebiva slovensko ljudstvo, kterimu so mili Cesar enake pravice dali, kakor nemškimu, laškimu in vsakimu druzimu.

Domači jezik nam je zdej nar perva potreba. Poprej se ga je mogel le mladeneč učiti, ki je stopil v duhovski stan; zdej ga bo mogel in scer na vse straní vsak znati, če bo hotel na Slovenskim kako deržavno službo doseči. Pa ne le dobiček, ne le vsakdanji kruh nej sili domačiga človeka k popolnimu znanju domačiga jezika — pomisli nej, de materni jezik je nar lepši jezik, in kdor svoj jezik zaničuje, zaničuje svojiga očeta, svojo mater, svojo domovino, in se pregreši tako zoper četerto zapoved božjo! —

Če pa terjamo, de nej se nam v šolah naš jezik nazaj dá, nočemo, de bi se mladost v mestnih šolah nemškiga jezika ne učila.

Po ustavnih postavah nej se vpelje narodni jezik kot pervi jezik v mestne šole, kterimu sledijo nemški, latinski, greški, laški itd. V šolah po kmetih nej se pa učí le v domačim jeziku, ki je za take učence nar potrebniši in tudi zadostni.

Če bojo šolniki to reč po volji Cesarjevi spoznali in se bojo čvrsto poprijeli svojih dolžnost, — vsiga prepira med nami bo kmalo konec in vsakimu narodu se bo pravica zgodila! Kot bratje in prijatli bomo po enim cilju in koncu hrepeneli, in narodne pravice bodo resnica postale! —

Slovenski časopisi so druga velika pomoč v dosego visociga namena. Vsak vrednik je učenik ljudstva, tedaj naj zvesto spolnuje svoj imenitni poklic! Ljudstvo pa nej pridno bere časopise mnogiga zapopadka: vsi so mu potrebni.

Tretja pomoč so bukve mnogoverstniga obsežka, ktere nej se med ljudstvo razpošiljajo in s živo besedo še posebno po domorodcih razlagajo.

Z vsim tem, dragi moji! se bo doseglo omikanje ljudstva, in ker je združena moč močnejši moč, vsak lahko previdi, de naše slovensko družtvo je nar krepkejši pomoč v povzdigo vednosti prostiga naroda, in po tem v osrečenje naše slovenske domovine.

Vsak rodoljub ima dolžnost, za svoj narod skerbeti; torej ne rečemo preveč, če pravimo, de tudi vsak rodoljub je dolžan v to družtvo stopiti. Nekteri se sicer temu družtvu odtegujejo, ker pravijo, de se nočejo v politiške zadeve vtikati, če ravno družtva prizadevanje poterdijo.

Ali — častiti gospodje tistega stanú, ki je od nekdaj nar več za slovenšino storil! — ne zamerite mi, če Vam v ti reči odkritoserčno svoje misli razodenem.

Odkar so nam presvitli Cesar ustavo dali, smo sploh vsi politikarji postali. Z volitvijo poslancov v deržavni zbor se je novo — politiško življenje začelo vsaciga deržavljana. Tudi vi ste volili — tudi vi utegnete izvoljeni biti. Cesar so nas vse za svobodne deržavljane spoznali, torej smo politikarji vsi.

In v čim obstojí politiško ravnanje slovenskiga družtva? — V 3 poglavitnih rečéh: 1) de se edina močna Avstrija pod vladarstvam ustavniga cesarja Ferdinanda ohrani in obvaruje; 2) de se nam narodne pravice ohranijo, in 3) de vera naših očetov tudi vera prihodnjih Slovencov ostane.

Te tri reči so politika slovenskiga družtva. Povejte nam: ali se hočete le enimu samimu teh 3 razdelkov odtegniti? Gotovo de se nečete! Tedej Vam nič ne brani, marveč domovina Vam ukazuje, de domorodnimu družtvu pristopite, ki se za tako svete namene poganja! Politika pa se ne sme s prekucijo zmešati: to bi bilo kaj druziga, česar nas Bog obvari — s tem se slovensko družtvo nikdar pečalo ne bo. Saj pa tudi vsacimu ni treba, da bi v imenovanih politiških rečéh zvonec nosil — de bi se posebno glasil in vtikal v obličji celiga sveta v politiške reči. Če je ud slovenskiga družtva, more tudi bolj na tihim, v prid Slovenije veliko dobriga storiti, ker je srednik med družtvam in svojo okolico, v kteri prebiva. Sicer pa tudi slovensko družtvo želí, de njeni udje ne ženejo nepotrebniga hrupa, in de se prenapeto ne poganjajo za nevažne reči — kar dan današnji ljudí bolj straši, kakor tolaži, bolj razpír dela kot slogo, bolj škoduje kot koristi. Bodimo složni! — tako opomina družtvo slovensko.

In tako bo naša reč od dné do dné lepši cvetela, in če bojo naši nasledniki v prihodnjih časih dela slovenskiga družtva pretresovali, in če bojo hvaležniga serca rekli: „Bog jim dej dobro — to so bili našiga naroda dobrotniki“, se bojo še naših vnukov vnuki ginjeniga serca na nas spomnili ter rekli: Slava, slava jim!“ (Kon. prih.)

Naši dopisi.

Iz Trsta 19. svečana. — Včerajšnji pogreb našega škofa dr. Jerneja Legata je bil tako sijajen in velikansk, kakoršnega Trst še ni doživel. Zdaj še le je bilo prav očitno, kako ljubljen in visokospoštovan je bil ranjki škof od visoke gospode in prostega ljudstva; sprevod je vodil Poreški škof monsignor Dobrila; osem duhovnov, večidel fajmoštrov, je trugo neslo v cerkev oo. kapucinov, kjer počivati bila je želja umrlega škofa. Pogrebna slovesnost je trajala do poli dveh popoldne.

Iz Idrije 20. febr. (*Samassovi zvonovi.*) „Novicam“ se je že v 5. štev. t. l. iz Gorice resnica pisala o zvonovih, katere je g. Samassa vlil za sv. Goro in „Glas“ hvalil, predno jih je kdo slišal. Tudi mi smo dobili čvetero novih zvonov iz Samassove livarne in tudi ti zvonovi so bili v „Laib. Ztg.“ in v „Danici“ hvaljeni, predno so peli, kajti zdaj, ko so jih v zvonik obesili in smo jih slišali, pač ne verjamem, da bi jih še kdo hvaliti mogel ali hotel. Samassa je pregovoril Idrijčane, da so dali tudi véliki, prej 32 centov težki zvon preliti, dasiravno je imel lep, močan glas, in bi se bili drugi trije manjši dali prav lahko vbrati ž njim. Zdaj so vsi štirje novi, veliki, 46 centov težki, naj še bo, srednji

ima neprijeten, zabuhel glas, manjša sta pa tudi bolj slabe vrste in se komaj slišita. Vbrani so pa, da je joj! Vse mesto si želi prejšnjih nazaj, vse je nevoljno, zlasti po prejšnjim vélikem, jasnem zvonu jim je žal. Tudi obesiti se niso nikakor dali, da bi enako tekli. Ali bo g. Samassa tudi od nas, kakor iz Gorice, Premskovega, in iz Zadobrave, svoje zvonove nazaj dobil, da jih prelije in vbere vsaj toliko, da mu ne bodo tako čudne slave peli, tega ne vem: na vsak način pa se je čuditi zvonarju, kako da tako blago iz livarne dá, pa tudi cerkvenim predstojništvom, da ne gredó prej gledat in poskušat zvonov, predno jih sprejmó. — Po vsem tem mislim, da bodo Slovenci popustili gosp. Samasso, zlasti ker je največi njih nasprotnik in liberalub; saj imajo za zvonove Hilzerja v Dunajskem Novemmestu, ki je ne le porok, da bo vsak zvon natanko po naročilu, temveč lije, kakor sem slišal, tudi cent po 5 do 8 gold. ceneje od g. Samasse. — To se mi je zdelo prilično poročati po „Novicah“ našim ljudém, ne da bi g. Samassi škodo želel, temveč le iz tega namena, da bi cerkve in njihova predstojništva varoval nepotrebne jeze in škode.

Iz Metlike. (*Javna zahvala.*) Subvencijski odbor sl. kr. Kranjske kmetijske družbe dovolil je na prošnjo krajnega šolskega sveta Metliškega za uravnavo šolskega vrta 90 gold. Za dobrotljivi ozir in podporo se v imenu navedenega krajnega šolskega sveta podpisani prvomestnik toplo zahvaljuje. Navratil.

Iz Želimelj 13. sveč. (*Javna zahvala.*) Podpisani prištevamo si v posebno dolžnost, javno zahvaliti se sl. c. k. kmetijski družbi in subvencijskemu odboru, ki v seji 2. dne t. m. tudi naših potreb ni prezrla, ter nam blagovolila blagodušno nakloniti 70 gold. podpore za utemeljenje nove drevesnice za poduk farne šole na Golem. Slava složnim gospodom, ki se v tako neugodnih časih še hočejo truditi za nas! Vsem strastno zbadajočim strupenim puščicam nasproti vedite, da tudi priprosti možaki na kmetih visoko cenimo Vaša nesebična dela! V tolažbo le spoznamo: Naši ste, in mi smo Vaši! — toraj zakličemo iz gorkih src: Bog Vas ohrani še mnogo let in — miruj nemila smrt!! — Živela sloga — propadi na veke nesloga!

Jože Železnikar, župan. Jože Janežič, svetovalec.
Lovro Mencinger, tajnik.

Iz Ljubljane. — Minister Banhans volitev predsednikov trgovinske in obrtnijske zbornice Kranjske potrditi še zmirom odlaša, pa tudi še ni odgovora dal na interpelacijo Hohenwartovo, menda zato, ker ga glava bolí od soparčne Ofenheimove pravde, kajti da bi se s potrditvijo čakalo do tega, kaj bode c. kr. državni pravdnik storil s pritožbami, ki so mu izročene bile zarad nikdar še ne slišanih zvijač in slepil, ni skoro verjetno, ker gospod minister, kakor smo že uni dan poročali, izvoljenim odbornikom ni zabranil volitve predsednikov. In res se čuje, da nekateri vladni organi, kakor na pr. preiskovalni uradnik Ljubljanskega okrajnega glavarstva in drugi volilnega reda za zbornico ne priznavajo za postavo in župane, ki sklicevaje se na §. 10. volilnega reda so protestirali zoper nepostavnost volitve, so hudo okregali, da so se drznili nepostavno postopanje očitati okrajnim glavarjem! — No! če se volilni red ne opira na postavo, po takem je tudi cela trgovinska in obrtnijska zbornica le privatna družba, za katero bi se trgovcem in obrtnikom priklada na davke nalagati ne mogla. Pa recimo — kar ni res in čemur nuben nepristransk človek pritrditi ne more — da volilni red ne veljá za postavo, je bilo vsaj soglasno sleparenje volilcev po okrajnih beričih cele dežele tako zoperpostavno, da kazenska postava ima odločne §. §. zoper tako početje. Zato nikakor ne odjenjamo pravice pričakovati od c. k. državne pravdnije in sodnije in do tega imamo pravice temveč, ker so nam še v živem spominu leta 1866 ovržene volitve zavoljo nepravilnosti, katere še senca niso proti tem, ki so se godile pri zadnjih volitvah, kajti če bi takošnje volitve se ne spoznale za neveljavne, bi se zbornica pač ne mogla odkrižati titulature: „von der Gerichtsdiener Gnaden“.

— (*Iz seje deželnega odbora 19. februarija.*) Za napravo železnice od Škofje Loke v Trst je deželni odbor sklenil ponoviti prošnjo na ministerstvo kupčijstva. — Predlogu deželnega šolskega sveta za definitivno potrjenje ljudskega učitelja Janeza Jarma v Hinah je deželni odbor po priporočilih dotičnega krajnega in okrajnega šolskega sveta pritrdil. — Na dopis deželne vlade za imenovanje dr. Costovega naslednika v deželni šolski svet se je odgovorilo, da bode deželni odbor svojega zastopnika v deželni šolski svet volil po volitvi deželnega poslanca za kmečke občine na Notranjskem in po volitvi dr. Costovega naslednika v deželni odbor, ter se je deželna vlada naprosila za brzo volitev deželnega poslanca na Notranjskem. — Od deželne vlade došlo prošnjo slikarja J. Š. za denarno podporo je deželni odbor sklenil toplo priporočati.

— (*Imenik mestnih volilcev*) je, kakor magistrat v razglasu svojem od 3. t. m. oklicuje, vsacemu volilcu v ekspeditu na ogled razpoložen; vsak za volitev opravičen mestjan ima pravico pritožbe zoper ta imenik, ako meni, da je vpisan kdo, ki nima volilne pravice, ali izpuščen kdo, ki ima pravico, ali pa ne v pravi volilni razred vvrsten; to pritožbo (reklamacijo) mora najdalje do 6. sušca (marca) magistratu ustmeno ali pismeno na znanje dati, sicer pozneja reklamacija ne veljá. Naj tedaj tega pregleda za-se ali za druge ne zanemari nihče, komur je mar za volilno pravico. Tretji razred je spet tako zabeljen posebno z železničarji, da ni več podoben imeniku prejšnjega časa. Društvo „Slovenija“ misli menda, ko bodo dnevi volitve znani, zopet vprašati volilce: ali hočejo letos voliti, ali pa se volitve zdržati, dokler Ljubljana ne dobí drugačne pravilnejše volilne postave.

— (*V deželnem šolskem svetu*) ima po dotični postavi sl. škofijstvo umrlega g. Zavašnika nadomestiti z drugim duhovnom, zato se sedaj zeló ugibuje, kdo bode namestnik Zavašnikov? Najbolj je menda upravičeno mnenje tistih, ki mislijo, naj bi prišel prošt dr. Jarc v deželni šolski svèt, ter pravijo, da to bi bila nekaka satisfakcija večletnemu nadzorniku ljudskih šol, katerega so le nemškutarske intrige ob njegovo mesto pripravile, ker bi bil lahko in rad še dalje služil, al — se vé da — finance Avstrijske so tako bogate, da je moral v pokoj iit in učitelj Pirker na njegovo mesto se usesti, posebno zato, ker je dr. Jarc zadnja leta se prepričal, da gre narodu slovenskemu vendar tudi kos pravice v Kranjskih šolah, to pa pod regimentom sedanje sisteme ne „paše“!

— (*V Bizaviku pod Ljubljano*) je neka zdrava in močna žena (perica), mati čveterih otrók, po porodu petega živega otroka nagloma zarad krvavitve umrla. „Laibacherica“ v 38. listu poroča o tej žalostni dogodbi in neki baburi pripisuje krivico. O čem se je ona pregrešila, nam ni na tanko znano, ker porodnici kri uteče zarad mnogih vzrokov, katerih utegne v porodništvu neizučena baba kriva ali pa tudi ne kriva biti. To pa vemo, da omenjena nesrečna mati je prišla v pondeljek zdrava in čvrsta s perilom iz Ljubljane domú; ponoči so jo napadli porodni popadki; ob treh zjutraj je poslal mož njen z vozom po okrajnega kirurga v

Ljubljano, ki se je izprvo zatajil, po tem pa izgovoril, da mora zjutraj na Črnuče ubitega človeka ogledat iti; ker pa tudi drugi naprošeni zdravnik ni hotel iti, je še le proti 5. uri zjutraj prišel tretji zdravnik, pa mati bila je že mrtva. Popoldne je prišla iz Ljubljane komisija preiskavat mrtvo, — al kaj! ker se mrtvi ne dadó več oživiti! Mi zato zdaj vprašamo: ali je komisija nemarnega okrajnega kirurga, v čegar dolžnost spada porodnicam v okolici Ljubljanski na pomoč hiteti, z babúro vred v preiskavo vzela? in ali ne bode vprašala županstva in okrajne gospóske: zakaj se že davno niste prizadjale, da bi Bizoviški okraj imel izprašano babico, ki je v tem kraji bolj potrebna, ker ravno pri perícah se prav lahko primerijo nevarni porodi? To, to je neobhodno potrebno, da se vprihodnje odvrnejo take nesreče.

— (*Odbor Matice slovenske*) ima zbor 10. dne marca, za katerega so na dnevni red stavljene sledeče obravnave: 1. Razgovór o nasvetovanem spominku dr. E. H. Coste. — 2. Določi se, kdaj naj bo občni zbor. — 3. Ktere knjige naj izdá društvo za 1876. l. — 4. Poročilo tajnikovo o knjigah za 1875 l. in o drugih stvareh. — 5. Posameznih udov nasveti.

— (*Slovensko gledišče.*) Važne, po večem žalostne dogodbe so nas zadrževale, da zadnji čas o slovenskem gledišči nismo mogli pisati, zato se nam je pa tudi poročevalna torbica zeló napolnila. Naj jo tedaj nekoliko spraznimo. Da ne segamo predaleč nazaj, začnimo s predpustno igro „Lumpaci Vagabund“, ki je pustno nedeljo gledišče v vseh prostorih napolnila. Igrana je bila sploh dobro, zlasti gg. Nolli, Kajzelj in Schmidt, predstavljaje zanikerno trojico rokodelcev, so s svojimi šalami budili veselost in smeh po vseh prostorih. Gospod Nolli je pel nekaj zbadljivih kupletov, ki so našli po vsi hiši odmev. Vsi drugi igralci in igralke so se dobro sukali po odru; pohvalimo naj le še gospodičino Namretovo, ki je ta večer prvikrat se nam pokazala kot pevska moč, katera se bo morda, ako se pridno uri in vadi, dala porabiti tudi za operete. Gospodična Piskarjeva, ki je letos prvikrat nastopila, je pokazala se v tercetu prav vajeno pevko. — Ponedeljek 15. dne t. m. so bile na programu tri igre, ki so se vršile skoz in skoz izgledno dobro — žalibog, da le v praznih prostorih. Naj bo vsakemu žal, kogar ta večer ni bilo v gledišči. Prva igra „Kdo se zadnji smeje?“ je lična salonska drobtinica, v kateri sta gospodična Podkrajškova in g. Schmidt razvila vse svoje igralne moči; kaj tacega, kakor sta nam kazala ta dva, se pač ne vidi vsak dan in povsod, le v najboljših dvornih gledišćih; igralca sta se kazala v najnobeljših salonih prav domača, njunega igranja ne moremo dovolj pohvaliti; plosk jima je bil, naravnost rečeno, strasten. — V drugi igri „Gospoda Kodelja pridige izza gardin“, ki je bila vredna naslednica prvi, so se zopet odlikovali posebno gospodična Podkrajškova in gospoda Nolli in Schmidt; gospodična Ledarjeva je bila ljubeznjiva v prikazni in je tudi svojo neprelahko nalogo vrlo izvršila, ravno tako gospodična Namretova. Gospod Šušteršič se nam je zdel malo preveč hudournik, sploh ta gospod, da si je dober igralec, le prenaglo govorí. Le bolj mirno, pa bo dobro! S tem pa nočemo reči, da s tem, kar so nam podali zadnji trije, nismo bili zadovoljni; marveč pridružimo se sodbi občinstva, ki ni moglo nehati z glasno pohvalo in ploskom. — V tretji že znani igri, burki „Krojač Fips“ je prekosil ljubljenec gledališčinega občinstva gosp. Kajzelj sa mega sebe. Njega hvaliti bi bilo vodo v morje nositi; zato rečemo le to: Radi bi vedeli, kako nalogo bi mogel ta gospod dobiti, da bi je izvrstno ne igral! Pri besedah njegovih: „Tako je, če človek podpiše, pa ne ve, kaj“ — je zadonel po vsih prostorih plosk, vsak se je spomnil na to, kar se je po Kranjskem pri zadnjih volitvah godilo. Soigralci so ga v tej burki vrlo podpirali, pa saj je že on sam zadostil, da je igra vsem dopadla. Ta večer je bil najprijetniših gledišćnih večerov eden, občinstvo bi bilo sedelo do polnoči pri takih predstavah. — Hvala, komur hvala gré, zato omenimo tudi vojaške godbe, ki je pri vsih predstavah izvrstna, in gode tako, kakor je le pri koncertih navada. — — Pretekli pondeljek se je igrala sicer nekoliko slovanskemu duhu nasprotna, a vendar dobra in vplivna igra „Deborah“, v kateri sta se zopet gospodična Podkrajškova kot judinja in gosp. Schmidt kot kmetišk sin skazovala. Tudi drugi igralci so bili na svojem mestu, gledišče pa zopet le srednje polno. — V nedeljo ima priti na vrsto nova burka „Denar — sveta vladar“, v kateri bo imel neki gosp. Kajzel posebno prilično nalogo. Bo pa že zopet polno.

— (*Sokolski večer.*) Prvi postni „sokolski večer“ bode jutri četrtek 25. februarija v čitalnični restavraciji. Začetek bo ob 8. uri zvečer.

— (*Pobirki iz časnikov.*) „Laibacherica“ je predvčeranjim po „N. f. Pressi“ razodela svetu nekaj, kar je ali od konca do kraja izmišljeno, ali pa le skuhano v kaki glavi, katera muhe loví, in to je snovanje nekega „Nationalratha“ (narodnega svéta), ki sestavljen iz staro- in mladoslovencev, ima na čelu stati vsem prihodnjim narodnim početjem. Ker nam danes prostora manjka, o tej sanjariji kaj več spregovoriti, povemo morebiti v prihodnjem listu kaj več o njej. „Brencelj“ ima pa le spet gradiva za besedo in sliko.

— (*Oznanilo kmetovalcem.*) Najboljše sorte zgodnjega Amerikanskega krompirja se dobivajo cent po 5 gold. pri g. P. Skaletu v Ljubljani.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V državnem zboru so odgovarjali ministri na različne interpelacije dr. Vošnjaku, Moravskemu poslancu Weberju, Šlezijskemu poslancu Cienciali i. dr. Zadnjemu se je zopet minister Glaser pokazal učenega jezikoslovca. Kakor je nekdaj dr. Costi rekel, da je slovenski jezik „otročje bebljanje“, tako je tudi Cienciali odgovoril, da v Šleziji veljá po uradnijah le nemški jezik, poljski in češki pa da sta le narečja, ki nimata niti gramatike, niti pismenega jezika. Klobuk raz glave pred tako učenim ministrom-jezikoslovcem!

— *Pravda Ofenheimova* je bila tik konca nenadoma pretrgana. Predsedniku je namreč slabo prišlo, da se je na tla zgrudil in so ga morali domú nesti. Ker mu še zdaj ni bolje, se še nič ne vé, kdaj bo mogoče pravdo nadaljevati in končati.

Žitna cena

v Ljubljan 20 februarija 1875.

Vagán v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 10. — banaška 5 fl. 62. — turšice 3 fl. 20. — soršice 4 fl. 10. — rži 3 fl. 60. — ječmena 3 fl. —. — prosa 3 fl. —. — ajde 3 fl. 10. — ovsa 1 fl. 90. — Krompir 2 fl. 40.

Loterijne srečke:

v Gradcu	20. feb. 1875:	50.	52.	54.	38.	37.
na Dunaji		83.	80.	46.	62.	61.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 6. marca.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dediči v Ljubljani.